

به نام خداوند جان آفرین
جزوه پرسش و پاسخ متن درس علوم و فنون 3
تهیه کننده: فاطمه حجه فروش-دبیر ادبیات ناحیه 2- همدان
1398-1399

@tarighatoloumvafonoun

پرسش و پاسخ متن درس هفتم/فنون/3 تاریخ ادبیات قرن 14

الف) دوره معاصر تا انقلاب اسلامی

- 1- منظور از ادبیات معاصر چیست؟ آثار ادبی که پس از مشروطیت پدید آمده اند.
- 2- شعر و نثر فارسی از چه قرنی و چه تحولاتی بی نصیب نماند؟
ق 20- تجدد و نوگرایی در ابعاد مختلف زندگی
- 3- پیدایش شعر معاصر ایران با چه رویدادهایی همراه بود؟
انقلاب مشروطیت / پایان سلسله قاجار / سلطنت رضا شاه
- 4- رضاخان چه برنامه هایی را سرلوحه خود قرار داد؟
مدرن کردن جامعه با استبداد و ارباب آزادی خواهان
- 5- در ادبیات دوره معاصر چه موضوعاتی مورد توجه قرار گرفت؟
نوآوری / اندیشه های باستان گرا / گرایش به شعر ترجمه ای
- 6- رضا شاه در چه سالی و چگونه بر کنار شد؟
شهریور 1320 همزمان با جنگ جهانی دوم/تحت فشار کشورهای سلطه گر
- 7- جانشین رضا شاه که بود؟ اقداماتش چه بود؟
پسرش محمد رضا / جلب روشن فکران با آزادی های نسبی سیاسی و اجتماعی / گسترش و تثبیت ادبیات تا حدودی
- 8- نتیجه سیاست های نادرست محمد رضا چه بود؟
انزوای برخی روشن فکران
شعر دوره معاصر
- 9- شعر دوره معاصر را با چه عنوانی می شناسیم؟
شعر نو

10- پیشگامان شعر نو را نام ببرید. چه تغییراتی در شعر فارسی داشتند؟

تقی رفعت/ بانو شمس کسمایی/ ابوالقاسم لاهوتی/ جعفر خامنه ای/ نیما یوشیج تغییر شعر از نظر قالب و محتوا

11- نیما یوشیج چه تغییراتی در شعر ایجاد کرد؟

تصرف در ماهیت شعر/تغییر قالب/ تحول در زبان، تخیل، احساس، معنی، فرم و ساختار شعر

12- شروع واقعی شعر نو از چه سالی است؟ 1300/ اندکی پیش از سلطنت رضاخان

13- شعر دوره معاصر در چند دوره بررسی می شود؟ نام ببرید. 4 دوره

دوره اول: سلطنت رضاخان (1304 تا شهریور 1320) درخشش نیما/ جدال بر سر شعر کهنه و نو

دوره دوم: از آغاز حکومت محمدرضا تا کودتای 28 مرداد 1332/ فضای سیاسی آزادتر/ انتشار اشعار نیما و... در نشریات روزگار نو و سخن / تشکیل اولین کنگره نویسندگان و شاعران در تیر ماه 1325 / خواندن شعر " آی آدم ها" در آنجا/ رواج شیوه نیما

دوره سوم: از کودتای 28 مرداد 1332 تا قیام 15 خرداد 1342/ حاکمیت استبداد / ادامه شعر نو تغزلی

/ایجاد سرخوردگی و یاس/ رواج سمبولیسم اجتماعی یا شعر نو حماسی/ توجه به مسایل سیاسی و اجتماعی، مشکلات و آرمان مردم

دوره چهارم: از 1342 تا 1357

تشنج فضای جامعه/ محتوا اجتماعی و حماسی/ دوره کمال جریان های ادبی/ شاعران بهتر به جوهر شعر دست یافتند/ مضمون شعر نقد اجتماعی

14- معروف ترین شاعران دوره معاصر را نام ببرید.

پروین اعتصامی	نادر نادرپور	فروغ فرخزاد	مهدی اخوان ثالث	منوچهر آتشی	مهدی حمیدی شیرازی
فریدون توللی	فریدون مشیری	منوچهر شیبانی	احمد شاملو	پرویز نائل خانلری	هوشنگ ابتهاج
شهریار	نصرت رحمانی	اسماعیل شاهرودی	سیاوش کسرائیی	حمید مصدق	شفیعی کدکنی

15- پروین اعتصامی را معرفی کنید.

نام اصلی: رخشنده اعتصامی/ نام پدر: یوسف اعتصام الملک/ قصیده سرایی به سبک ناصر خسرو/ به روانی و لطافت سعدی

اوج سخن پروین: در قطعات به شیوه انوری و سنایی/مناظره میان دو انسان، جاندار یا شی/انعکاس
اوضاع نامطلوب سیاسی-

اجتماعی/ مضامین اخلاقی و پند و اندرز

16- شهریار را معرفی نمایید.

نام اصلی: سید محمد حسین بهجت تیریزی / از بزرگ ترین غزل سرایان معاصر/ شعر به فارسی و
ترکی آذری/منظومه "حیدر بابایه سلام" و بیان اصالت فرهنگی و زیبایی های روستا/ ارادت به حضرت
علی (ع)/در غزل داشتن طبعی لطیف و احساسی رقیق/تاثیر از حافظ

17- نیما یوشیج را معرفی کنید.

نام اصلی: علی اسفندیاری/ بنیان گذار شعر نو / نزدیک کردن شعر به هنجار نثر و سادگی/تغییر در
قالب و زبان و مضمون/

کاربرد واژگان روزمره، عامیانه و نو/انتشار منظومه افسانه در سال 1301 به عنوان بیانیه شعر نو

18- شعر زیر سروده کیست؟ مهم ترین ویژگی های آن را بیان کنید.

در شب تیره دیوانه ای کاو

دل به رنگی گریزان سپرده

در دره سرد و خلوت نشسته

همچو ساقه گیاهی فسرده

می کند داستانی غم آور...

نیما یوشیج.تغییر در آوردن جایگاه قافیه/نگاه نو و نگرش عاطفی به واقعیات ملموس / سیر آزاد تخیل /
نزدیکی به ادبیات نمایشی

19- جریان نوگرایی شعری نیما در چه سالی و با چه شعری تثبیت شد؟

1316 / ققنوس

20- لقب نیما یوشیج چیست؟ چرا؟

پدر شعر نو/ او در ققنوس تغییراتی در اصول و ضوابط شعر سنتی ایجاد کرد و تجدیدی را که از
مشروطه آغاز شده بود و به افسانه او رسیده بود، تکامل بخشید.

21- مهدی اخوان ثالث و ویژگی های شعری او را بیان کنید.

یکی از موفق ترین رهروان شعر نیما/ بیان روایی و داستانی/ حماسی بودن زبان / کهن گرایی / به
کارگیری ترکیبات زیبا و خوش آهنگ/ کاربرد نحوی سبک خراسانی / شعرش اجتماعی است/ انعکاس
حوادث زندگی مردم / زبان نمادین در اشعارش مثل شعر زمستان

22- مجموعه اشعار اخوان ثالث را نام ببرید.

آخر شاهنامه / زمستان / از این اوستا

23- نثر دوره معاصر در چه قالب هایی دیده می شود؟

بیشتر داستانی / همچنین ادبیات نمایشی، سفرنامه، مقاله

24- چرا نثر فارسی معاصر به سادگی گرایید؟

تحت تاثیر ترجمه از زبان اروپایی در دوره بیداری

25- چه کسانی گرایش به رمان نویسی را ایجاد کردند با چه آثاری؟

عبدالرحیم طالبوف / زین العابدین مراغه ای - با سفرنامه های خیالی

26- نخستین رمان تاریخی معاصر را چه کسی و با چه عنوانی نوشت؟

محمدباقر میرزا خسروی / شمس و طغرا

27- اولین رمان اجتماعی در چه سالی، با چه عنوانی و توسط چه کسی منتشر شد؟

1301 / تهران مخوف / مرتضی مشفق کاظمی

28- نثر داستانی معاصر با چه مجموعه ای، اثر چه کسی و در چه سالی آغاز شد؟

داستان کوتاه "یکی بود، یکی نبود" / محمد علی جمالزاده / 1301

29- اولین نمایشنامه معاصر با چه عنوانی به قلم چه کسی و در چه تاریخی نوشته شد؟

"جعفر خان از فرنگ برگشته" / حسن مقدم 1301

30- داستان نویسی نوین با چه کسانی و چه آثاری گسترش یافت؟ (نویسندگان نسل اول چه کسانی هستند؟)

صادق هدایت : سگ ولگرد

بزرگ علوی: چشم هایش

صادق چوبک: تنگسیر

31- چه کسانی در معاصر سبک تلفیقی داشتند؟

جلال آل احمد: مدیر مدرسه / سیمین دانشور: سووشون / تقی مدرسی / محمود اعتمادزاده / غلامحسین ساعدی / جمال میرصادقی

32- بعد از خرداد 1342 چه دورانی شکل گرفت؟ شروع آن در چیست؟

دوران مقاومت در ادبیات داستانی / شروعش در مبارزات ملی شدن صنعت نفت و قیام 15 خرداد

33- مضمون رمان ها و داستان ها بعد از 1342 چیست؟ اغلب چه چیزی بر آن حاکم است؟

مبارزه و پایداری- اضطراب سیاسی / ترس ناشی از بد فرجامی و زندان

34- ویژگی های نثر دوره مقاومت چیست؟

روی آوردن به داستان کوتاه/ ترجمه داستان آمریکای لاتین / همدردی با ستم کشیدگان دنیا/ کثرت نویسندگان

35- چگونه داستان نویسی در زبان فارسی معمول شد؟

بهره بردن از زبان عامیانه / ترجمه رمان ها و داستان های اروپایی /

36- چه عاملی سبب تغییر روش تاریخ نویسی و تحقیق در مسایل ادبی شد؟

آشنایی با تحقیقات و تتبعات اروپاییان

37- شناخته شده ترین نویسندگان دوره مقاومت را با ذکر اثری از آنها نام ببرید.

احمد محمود : همسایه ها علی محمد افغانی : شوهر آهو خانم

هوشنگ گلشیری: بره گمشده راعی امین فقیری: دهکده پر ملال

38- سید محمدعلی جمالزاده را معرفی کنید.

آغازگر داستان نویسی فارسی با "یکی بود،یکی نبود" / متولد اصفهان در خانواده ای روحانی /تحصیل در تهران / سفر به لبنان، فرانسه، آلمان / توجه به سبک نویسندگی و کاربرد کلمات عامیانه در نثر / دنباله روی از زین العابدین مراغه ای (سیاحتنامه) و علی اکبر دهخدا(چرند و پرند) /داستان های دیگر: راه آب نامه - تلخ و شیرین

39- جلال آل احمد را معرفی نمایید.

تولد در خانواده ای مذهبی / خواندن طلبگی در نجف چند ماه / بازگشت به ایران و پیوستن به احزاب سیاسی/

روی آوردن به معلمی و نویسندگی / چاپ اولین داستانش " زیارت" در مجله سخن / نوشتن داستان "دید و بازدید" و "سه تار"

مشهورترین داستان بلند جلال: "مدیر مدرسه" با نثر تلگرافی و پرشتاب /

توانمند در تک نگاری، سفرنامه نویسی، مقاله نویسی انتقادی،

/ "خسی در میقات" سفرنامه حج

مقاله "ارزیابی شتابزده"

40- سیمین دانشور را معرفی نمایید.

متولد شیراز / دکتری ادبیات از دانشگاه تهران / تدریس هنر و ادبیات / "آتش خاموش" اولین تجربه داستان نویسی

انتشار "شهری چون بهشت" / اوج نویسندگی با "سووشون" زندگی زری و یوسف، اوضاع اجتماعی فارس در جنگ جهانی دوم

همکاری با مجله های نقش و نگار، کتاب ماه، کیهان و آرش / ترجمه داستان ها و نمایشنامه های خارجی

ب) دوره انقلاب اسلامی

41- سرآغاز تحولات معاصر چه زمانی بود و چرا تحت عنوان «ادبیات انقلاب» بررسی می شود؟
سرآغاز جریان های ادبی از سال های قبل از 1357 بود اما با پیروزی انقلاب در بهمن 57 تثبیت شد.

42- مهمترین موضوعات ادبیات دوره انقلاب اسلامی چیست؟

جهاد/ شهادت / ایثار / آزادی / عشق / همراه با ورود برخی مظاهر فرهنگ غربی

43- درون مایه سروده ها و نوشته های ادبی دوره انقلاب اسلامی چیست؟

- محکوم کردن استبداد و بی عدالتی

- ستایش آزادی و آزادی خواهان

- ترسیم افق روشن و امیدبخش بر خلاف ناامیدی قبل از انقلاب

- تکریم شهید و فرهنگ شهادت با تکیه بر اسطوره های ملی و تاریخی

- طرح اسطوره های تاریخی به ویژه تاریخ اسلام مانند پیامبر (ص)، امام علی (ع)، امام حسین (ع) و چهره های مبارز مثل امام خمینی (ره)

44- نگاه شاعر و نویسنده انقلاب به عاشورا چگونه است؟

عاشورا یک حادثه نیست، یک فرهنگ است که انقلاب با آن پیوند خورده

45- در ادبیات انقلاب مظلومیت کدام ملت ها به چشم می خورد؟ فلسطین، لبنان، عراق

46- شاعران انقلاب در چه قالب های شعری طبع آزمایی کرده اند؟

سنّتی: غزل، مثنوی، رباعی، دوبیتی

نو: نیمایی، سپید

47- زبان و محتوای شعر انقلاب چه تحولاتی می یابد؟

ایجاد روح حماسی با موجی از عرفان

48- استمرار ادبیات معاصر در عصر انقلاب را در چه شاخه هایی می توان بررسی کرد؟

1- گروهی که پس از پیروزی انقلاب با ارزش های تازه هماهنگ شده و ادب انقلاب را ادامه دادند.

مانند: حمید سبزواری- قیصر امین پور- موسوی گرمارودی- سد حسن حسینی- نصرالله مردانی

2- گروهی طبق روال گذشته متاثر از ادبیات جهان بودند که تعدادی به خارج از کشور رفتند و عده ای در داخل کشور هستند.

مانند: هوشنگ ابتهاج- حسین منزوی- علی محمد افغانی- محمود دولت آبادی

3- شاخه جوان ادبیات بعد از انقلاب که منادی اندیشه های انقلاب شدند.

مانند: سلمان هراتی- علیرضا قزوه

49- شاعران با شکل گیری انقلاب، چه جنبه هایی را در شعر انعکاس دادند؟

حماسی / عرفانی / مذهبی

50- با آغاز جنگ تحمیلی چه موضوعاتی در شعر راه یافت؟

عواطف دینی و ملی / فرهنگ دفاع مقدس / مبارزه / دفاع / ایثار / شهادت // پایداری / شجاعت / میهن دوستی

51- هرچه از سال های اول انقلاب می گذرد توجه به چه قالب هایی بیشتر می شود؟

شعر نیمایی / چهارپاره / قصیده / ترکیب بند / بحر طویل /

52- بعد از انقلاب کدام قالب شعری نوآوری می شود؟

غزل- مثنوی

53- قیصر امین پور را معرفی نمایید.

مجموعه اشعارش: در کوچه آفتاب- تنفس صبح- آیینه های ناگهان- ظهر روز دهم- دستور زبان عشق

ویژگی نثرش: ساده- عمیق- عاطفی

آثار منثور: طوفان در پرائنتز- بی بال پریدن- سنت و نوآوری در شعر معاصر

54- موسوی گرمارودی را معرفی کنید.

از پیشتازان شعر مذهبی قبل از انقلاب / وفاداری به اهداف مذهبی / طبع آزمایی در غزل و قصیده / اشعار سپیدش قابل توجه است /

آثار شعری: صدای سبز- خواب ارغوانی- برآشفتن گیسوی تاک- گوشواره عرش

55- سلمان هراتی را معرفی کنید.

از شاعران نواندیش / معلم خوش ذوق / فوت او در سال 1365 در حادثه رانندگی /
مجموعه اشعارش: از آسمان سبز- از این ستاره تا آن ستاره ویژه نوجوانان- دری به خانه خورشید
نثر در دوره انقلاب اسلامی

56-نثر دوره انقلاب در چه قالبی و با چه تغییراتی ادامه می یابد؟

داستان نویسی / تغییر در محتوا و فنون و سبک داستان

57-جایگاه نسل جوان در داستان نویسی دهه 60 چگونه است؟

برخلاف شعر جایگاه نسل جوان کم رنگ است و اغلب نویسندگان موفق، پیش کسوتان هستند

58-کدام نویسندگان از دوره های پیش بودند؟

محمود دولت آبادی:روزگار سپری شده مردم سالخورده

احمد محمود:مدار صفر درجه - زمین سوخته

اسماعیل فصیح:زمستان 62

هوشنگ گلشیری: آینه های دردار

59-ادبیات داستانی و نثر پس از انقلاب در چه شکلی جلوه گر شد؟

داستان کوتاه

60-فعالیت کانون نویسندگان ایران پس از پیروزی انقلاب چگونه بود؟

فعالیت خود را مجدد آغاز کرد/ دستخوش کشمکش سیاسی- عقیدتی شد/به انشعاب حزب توده انجامید/
اهل فکر و فرهنگ در دو جبهه متفاوت قرار گرفتند: 1-نویسندگان مذهبی حامی نظام اسلامی 2-
نویسندگان دگراندیش

61-رمان نویسی در سال های پس از جنگ چگونه بود؟

اوج شکوفایی رمان نویسی و تداوم در دهه 70

62- نویسندگان دو جناح را در دهه 70 مقایسه کنید.

ثبت خاطرات دوران جنگ و عوالم معنوی توسط داستان نویسان مذهبی

کوشیدند با دیدی جزئی نگر به تضادها و تناقض های روحی انسان معاصر در رویارویی با تحركات

فکری- سیاسی داخلی یا خارجی بپردازند.

63- نویسندگان داستانی نسل انقلاب را نام ببرید.

علی موذنی / سید مهدی شجاعی / احمد دهقان / محمدرضا سرشار / رضا امیرخانی / حبیب احمدزاده /
مصطفی مستور

64- کدام قالب های نوشتاری در دهه 70 و بعد از آن رونق داشت؟

خاطره نگاری- زندگی نامه نویسی- نثر یا قطعه ادبی- ادبیات نمایشی

65- محمدرضا سرشار را معرفی کنید.

معروف به رضا رهگذر / نویسنده کودک و نوجوان / حوزه فعالیت او: قصه نویسی- قصه گویی- تدریس
و فعالیت در نشریات

تخصصی و مباحث پژوهشی ادبیات کودک و نوجوان

آثارش در حوزه کودک و نوجوان: آگه بابا بمیره / مهاجر کوچک

فعالیت مطبوعاتی در مجله های: رشد، دانش آموز، قلمرو، سوره، پویش

66- علی موذنی را معرفی نمایید.

فعالیت در عرصه داستان کوتاه- داستان بلند- رمان- نمایشنامه- فیلم نامه / رویکردی خاص در ادبیات
دفاع مقدس دارد

آثار او: ظهور / سفر ششم / ملاقات در شب آفتابی / دلاویز تر از سبز

67- سید مهدی شجاعی را معرفی کنید.

تحصیل کرده ادبیات نمایشی / همکاری با روزنامه جمهوری، رشد جوان و صحیفه / نمایش نامه نویسی و
داستان نویسی

فیلم نامه: بدوک

داستان های مذهبی: ضیافت- جای پای خون- کشتی پهلو گرفته

پرسش و پاسخ متن درس هشتم/فنون/3/اختیارات شاعری-2- وزنی

1- تفاوت اختیار زبانی و وزنی در چیست؟ (سوال 1 خودارزیابی)

اختیار زبانی تسهیلاتی در تلفظ برای شاعر فراهم می کند بی آن که موجب تغییر در وزن شود. اختیار وزنی امکان تغییراتی کوچک در وزن است که گوش فارسی زبانان آن را عیب نمی شمرد و به وزن و آهنگ شعر مربوط می شود.

2- اختیارات وزنی را نام ببرید. با توضیح کامل

1- بلند بودن هجای پایان مصراع:

هجای پایان مصراع چه کوتاه چه کشیده همواره بلند- به حساب می آید.
سرو را مانی ولیکن سرو را رفتار نه -
ماه را مانی ولیکن ماه را گفتار نیست -

2- آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن:

شاعر در رکن اول مصراع به جای (UU - -) فعلاتن
(U - -) فاعلاتن بیاورد. البته عکس آن درست نیست.
نکته: این قاعده در هجای پایان نیم مصراع اوزان همسان دولختی نیز اعمال می شود.

پا د با دان - - U -	ک ز ما وق - - U U	ت س فر یا - - U U	د ن کرد - U U
ب و دا عی - - U U	د ل غم دی - - U U	د ی ما شا - - U U	د ن گرد - U U
فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فعلن

3- ابدال

(شاعری تواند به جای دو هجای کوتاه کنار هم، یک هجای بلند بیاورد. یعنی به جای فعلن) فع لن (-) بیاورد. اما عکس آن صادق نیست.

(برای تمرین بیشتر نشانه های هجایی جدول زیر را کامل کنید)

کِ خِ طاست - U U	لِ دِل مَ گو	سُ خِ نِ آه	چُ بَشَنَ وی
این جاست - -	نِ مَن خِ طا	سِ نِ ای جا	سُ خَن شِ نا
فعلن	مفاعِلن	فعلاتِن	مفاعِلن

مصراع نخست 15 هجا است و مصراع دوم 14 هجا دارد. دو هجای کوتاه تبدیل به هجای بلند می‌کند. دو هجای کوتاه، معیار تعیین وزن شعر خواهد بود.

4-قلب

شاعر بنا بر ضرورت وزن، یک هجای بلند و یک هجای کوتاه کنار هم را جابه‌جا کند و به جای یک هجای کوتاه و یک هجای بلند، یک هجای بلند و یک کوتاه بیاورد و برعکس. تنها در مفعولن و مفاعِلن کاربرد دارد.

قِ وی دِ لم - U - U	بَا ثُ آ زان - U U -	زِ فَرِ بِ هَس ت - U - U	کِ سِ هِ نو - U U -
مفاعِلن	مفعولن	مفاعِلن	مفعولن
بِ لا غِ ری - U - U	کِ سِ رِ سَد - U U -	قَا نِ یِ گَر - U U -	چَا رِ چِ خَا - U U -
مفاعِلن	مفعولن	مفعولن	مفعولن

3- اختیار شاعری ابدال در کدام قسمت شعر رایج است؟

دو هجای ماقبل آخر / حتی تمام مصراع های یک شعر

4- کاربرد ابدال در کدام ارکان کم است؟ بنا بر ضرورت چه می‌توان آورد؟

می‌تواند به جای اینها - - - (مفعولن) آورد